

Meelde jääb kõva keretäis

HEIKI MAIBERG

■ Kui sa ilmast õpetust saad, küll siis targemaks lähed, teatakse Tarvastus.

Et õppimine pole sugugi vaid lust ja lillepidu, teab vast igaüks oma kogemustest. Vanasti arvati, et eriti hästi jäävad meelde kõvad keretäied.

Ja ilmataat on sageli olnud too õpetaja, kes karmide õpetundide läbi teadmisi jagab. Sajandeid.

Parem karta kui kahetseda

Üks kaluri pojast kolleeg meenutab, et alati tuli merelt naastes sikutada paadid Viimsis kõrgele kaldale, ükskõik kui soodne prognoos ka ei olnud.

Hara külas ehitati hooned merest küllaldasele kaugusele, rannale jäid vaid kehvikute majapidamised. Nüüd upuvad aga terved linnaosad.

Võib-olla on see vältimatu? "Hukutav maru, kangestav pakane, hingemattev udu on paratamatus, mille vastu ei maksa protestidagi," on kirjutanud Tuglas.

See, et mujal maailmas kannatab igal aastal üleujutuste, orkaanide või pöudade käes miljonid inimesi, lohutab tänavuses jaanuariuputuses rappid saanud Lääne-Eesti elanikke vähe.

Kriitika nii ilmaennustajate kui ka abistajate suunas oli mäletatavasti õige karm.

Kuu aega tagasi ähvardas sama kanti uus suurtorm, mis siiski viimasel hetkel taltus. Käivitused ennetavad päästetegevused, kõikisugu ametid olid seekord tegutsemiseks valmis. Näis, et Pärnu saab selleaastasteise hoobi: tuul oli väga tugev (iiliti kuni 29 m/s) ning puhus lahest sisse.

Ainuke, mis päästis, oli see, et merevee "algkõrgus", kui kasutada sporditermineid, jäi madalaks, lisaks muutis tuul veidi suunda. Ka ei olnud õhurõhu langus nii kiire, kui algul ennustati.

Merefüüsikute veetaseme prognoos oli seegi kord kiiduväärne, kuigi "Pärnu lahes HIROMB-mudel praegu hästi ei tööta, kuna selle arvutused ei arvesta täpselt kohalike tingimusi" (Tarmo Kõuts, EPL, 16. nov).

Vaja meremeteoroloogiat

Mis seekordse uputuseohu juures enim hämmastas, oli lihtsate pärnakate ja haapsallaste suhtumine häireolukorda. Kui jaanuaris anti sünoptikute pihita kriitikatuld kõigist torudest, siis nüüd olid Internetis kommentaarid õige leebed: "Parem karta kui kahjatseda!", "Pidin küll asjata oma 4 moosipurki päästma, aga olgu pealegi!", "Krt küll, pääsesime!" jne.

Saadi aru, et hoiatused olgu pigem tõsisemad kui ohtu alahindavad. Põhinuriseja oli arusaadavatel põhjustel Pärnu maavanem.

Loomulikult peitub valehäiretes suur oht. 1970. a oktoobris anti tollases Ida-Pakistanis, nüüdses Bangladeshis uputusehoiatus. Midagi hullu ei juhtunud, hüttide vahel loksus vett vähe. Kui novembris anti uus hoiatus, ei suvatsetud seda edastadagi.

Öösel tungisid 15 meetri kõrgused tormilained kümnete kilomeetrite kaugusele sisemaale. Kõigi aegade ohvriterohkeimas loodusõnnetuses hukkus mõne tunniga ligi pool miljonit inimest.

Nelja aasta eest nõudis New Jersey ühe linna meer sünoptikult kahjutasu, sest ennustatud tugev lumetorm läks mööda. Koolid, poed ja muud asutused olid põhjusest suletud.

Veelgi suuremate etteheidete osaliseks said Saksa sünoptikud jõulude ajal 1999, kui ootamatult sajandi tormiks paisunud orkaan Lothar tappis kümneid inimesi.

Kui kaua veel tuleb oodata järgmist uputust? See on väga hea küsimus, nagu ütlevad poliitikud, kui nad vastata ei oska. Ja vastavad.

Pärnu uputuste statistika kohaselt on aastast 1923 kuni tänaseni merevesi kerkinud ohtliku tasemeni 30 korral. Pingerida algab nii: jaanuar 2005 – 275 cm üle nn Kroonlinna nulli, 18. oktoober 1967 – 253 cm, 2. november 1969 – 193 cm.

Kõige sagedamini on üleujutusi esinenud novembris – 9 korral, järgneb jaanuar 6 korraga (noil aastail, kui meri jääs pole).

Huvitaval kombel esines 1941–1960 vaid kolm kõrget veetaset, üle aasta uputas aga 1931–1940, 1961–1970 ja 1981–1990.

Läänemaa kriisikomisjon võttis hiljutise novembri-tormi kogemused kokku nii: nüüd viimaks on rahastajadki loodetavasti mõistma hakanud, et Eesti on mereriik ja oleks vaja taastada meremeteoroloogia.

AIN KALLIS